

A sajtó

A sajtó társadalmpolitikai funkciói:

- Informál
- Hat a véleményformálásra
- Ellenőrzi és kritizálja a közéletet (Watch Dog-szerep)
- Szórakoztat
- A hirdetések alapján nélkülözhetetlen része az árucserének
- Meghatározza, hogy mely társadalmi és politikai kérdések kapnak nyilvánosságot

A nyomtatott termékek csoportosítása

A megjelenés gyakorisága szerint:

- Időszaki közlemények
- Folyóiratok, havilapok
- Heti- illetve kétheti lapok
- Napilapok

Terjesztésük szerint:

- Országos
- Regionális
- Megyei
- Városi és üzemi lapok

Tartalmuk szerint:

- Politikai, közéleti lapok
- Szaklapok
- Magazinok
- Bulvárlapok

A napilapok információs forrásai:

- Hírügynökségek
- Saját tudósítók
- Sajtóirodák
- Saját témakutatás
- Internet – különböző szervezetek honlapjai

Hírkiválasztás

Az újságban megjelenő cikkek kiválasztását a szerkesztőségek hírfaktorok alapján döntenek el. Ezek a szempontok a következők:

- Aktualitás
- Társadalmi, földrajzi közelség
- Szenzáció jelleg
- Híres személyiségek
- Általános emberi érdeklődés, kíváncsiság
- Közvetlen érintettség (pl. adóemelés, benzinárváltozás)
- Társadalompolitikai jelentőség (pl. nyugdíjvita, iskolapolitika)

Sajtóműfajok: lásd: fénymásolat

Az újságíró személyisége, az újságírás etikája

Az újságíró:

- Hírádó és krónikás
- Politikai és társadalmi folyamatok kritikus és ellenőrzője
- Kulturális és társadalmi normák, értékek őrzője, a közéleti erkölcs alakítója
- A hátrányosan megkülönböztetett és nem vagy nem kielégítően nyilatkozni tudó lakosság képviselője
- Nyomozó zurnalista, aki szabálytalanságokat, törvénytelenégeket leplez le
- Tanácsadó különböző életterületeken
- Szórakoztató

Az újságírók magatartását a sajtótörvény és a Magyar Újságírók Országos Szövetsége által megfogalmazott etikai kódex határozza meg.

Az újságírás modelljei

	európai	angolszász
politikai kötődés	többpárti	pártatlan
elkötelezettség	egy-egy eszme / ügy képviselője	demokratikus alapértékek
sokszínűség	külső plurális modell	belső pluralizmus: egy-egy lapon belül különböző vélemények
a kormányhoz való viszony	lojális / kritikus	kritikus
funkció	meggyőzés	tájékoztatás
az újságíró szerepe	elkötelezett véleményvezér: a hírek és a vélemények nem különülnek el	semleges krónikás: a hírek és a vélemények jól különülnek el

Magyarországon az európai modell dominál, az országos napilapok pártosak. Az MSZP lapja a Népszabadság, a Fideszé pedig a Magyar Nemzet. A megyei napilapok tényközpontúak, általában két különböző politikai beállítottságú publicistát alkalmaznak.

Az objektivitás doktrínája

Ezt követi az angolszász sajtó pl. BBC, New York Times.

Az újságíró munkája során személyes érzései nem befolyásolhatják, a vitatott kérdésekben nem foglal állást, célja a tájékoztatás, nem a meggyőzés, nem formálja, csak bemutatja a valóságot.

Jellemzői:

- Tárgyszerűség: csak a tárgyhoz kapcsolódó részleteket írja meg, de azokat mind megírja
- Semlegesség
- A másik fél megkérdése
- Több, egymástól független forrás megkérdése
- Az állítások bizonyítása
- Tény és vélemény szétválasztása
- Becsületesség

Tényfeltáró újságírás

Az USA-ból származik, közszereplőkről és közügyekről szól. Közszereplőnek számít az a személy, aki közpénzek elköltésének a módjáról dönt.

Néhány példa az amerikai tényfeltáró újságírára:

1887-ben **Nellie Bly**, egy híres tényfeltáró újságíró, örültnek tette magát bejutott egy női elmebetegintézetbe, és leleplező cikksorozatot írt az ott alkalmazott erőszakról. (Forrás: Wikipédia)

A Watergate-botrány

1972. június 17-én egy washingtoni irodaház biztonsági őre ragasztószalagot talált egy ajtózáron. Gyanúsra találta a dolgot, és értesítette a rendőrséget. Ők elfogtak néhány betörőt. Az épület, ahova betörték, az amerikai Demokrata Párt választási központja volt, a neve pedig: Watergate. A The Washington Post két újságírójának feltűnt néhány dolog az ügyvel kapcsolatban. Hasznos tippet kaptak egy illetőtől, akinek a kiléte csak 2005-ben derült ki. Az FBI akkori elnökhelyettese volt. A betörők nem igazi betörők voltak, lehallgató készülékeket helyeztek el az irodában Nixon elnök tudtával, aki az újraválasztásáért küzdött. Nyilvánosságra kerültek olyan magnószalagok, amelyeken a Fehér Házban zajló beszélgetéseket rögzítették. Ezekből kiderült, hogy Nixon hazudott, sértegetett, rágalmozott és jogsértésre adott utasítást. Az elnök arra akarta fölhasználni a hatalmát, hogy akadályozza a nyomozást, de a jogállami rendszer és a szabad sajtó erősebbnek bizonyult. 1974. augusztus 9-én Nixon lemondott. Az új elnök, Gerald Ford amnesztiában részesítette Nixont, akit így

soha nem vontak felelősségre. A két újságíró állítja: „Nixon sokkal rosszabb volt, mint azt gondoltuk.” Egy történész szerint „Amerikát a vietnámi háború és a Watergate döntötte mély válságba. Ettől kezdve senki nem hitte el azt, amit «ők ott fenn» mondtak.”

(Forrás: Múlt-kor történelmi portál)

Tényfeltáró újságírás Magyarországon

Bodoky Tamás, tényfeltáró újságíró, az **atlatszo.hu** főszerkesztője úgy nyilatkozott, hogy az eddigi legkeményebb ügye az volt, amikor a **Balatonring** motorversenypálya hatástanulmányáért perelt, illetve a hozzá kapcsolódó óriásberuházások háttérében lévő üzleti csoportokról írt cikkeket. Többször megfenyegették emiatt.

Sikeresen küzdött azért, hogy a médiatörvénnyel ellentétben az újságírónak ne kelljen felfednie az informátor kilétét. Az Alkotmánybíróság számára kedvező döntést hozott ezügyben.

Évek óta próbálkozik különböző közérdekű adatigénylésekkel, úgy véli ezt az állami intézmények és vállalatok elszabotálják.

(Forrás: 10 kérdés Bodoky Tamáshoz, Írta: Szalay Dániel, 2012. január 12.)

2012 januárjában az atlatszo.hu pályázatot hirdetett tapasztalt, oknyomozó újságíróknak tényfeltáró cikkek vagy cikksorozatok készítésére. A pályázatra olyan konkrét témajavaslatokat várnak, amelyek a **közhatalom átláthatóságával, a közpénzek felhasználásának nyomon követésével, a politikai és gazdasági szereplők jogsértéseivel, a közélet visszáságaival, továbbá emberi jogokkal, sajtószabadsággal vagy környezetvédelemmel kapcsolatosak.**

Lásd: atlatszo.hu web-oldal

A sajtószabadság és a cenzúra

A felvilágosodás filozófusai voltak az elsők, akik a sajtó szabadsága érdekében fölemelték a szavukat. A sajtó a nép eszköze, hogy a hatalmasok fölött ellenőrzést gyakoroljon.

A cenzúra: külső forrás általi beavatkozás, mely a közlés tartalmát korlátozza vagy módosítja
Típusai:

- Negatív cenzúra: „Ezt nem lehet megírni!”
- Pozitív cenzúra: megmondják miről lehet és kell írni
- Politikai cenzúra: politikai vagy egyházi hatalom korlátozza a közlést
- Gazdasági cenzúra: a tulajdonos vagy a hirdető nyomást gyakorol alapra
- Társadalmi cenzúra

A sajtószabadság határai:

- A sajtó nem hívhat föl bűncselekményre.
- Nem sérthet közérkölcset.
- Nem vonatkozik a minősített államtitokra.
- Tilos a személyiségi jogot sértő adatok nyilvánosságra hozása (pl. lottónyeremény).
- Tilos a nemzeti szimbólumok lejáratása.
- Tilos az etnikai csoportok elleni uszítás.
- Bűnesetéről is beszámolhat a sajtó, ha a bíróság a nyilvánosságot nem zárja ki.

- Nem közölhet a sajtó olyasmit, amivel nagyobb kárt okoz, mint a tiltás.

Pulitzer József / Joseph Pulitzer (1847. Makó – 1911. Charleston, Dél-Karolina, USA)

Pulitzer 1904-ben így fogalmazta meg hitvallását:

„Köztársaságunk és a sajtó együtt emelkedik fel, vagy bukik el. Az ügyes, érdek nélküli, közszolgálati szellemű sajtó, amely képzett intelligenciával tudja, mi a helyes, és bátor azt megcselekedni is, képes megőrizni azt a közérényt, amely nélkül a nép kormányzata hamisság és utánzás. A cinikus, zsoldoslelkű, demagóg sajtó idővel ugyanolyan alantas népet teremt, mint amilyen ő maga. A hatalom a Köztársaság jövőjének építésére az újságírók eljövendő nemzedékeinek kezében lesz.”

Az első újságíróképző a Missouri Egyetemen jött létre Pulitzer támogatásával. Pulitzer halálakor 2 millió dollárt hagyott a Columbia Egyetemre, ahol 1912-ben jött létre az újságíróiskola. Májig ez az egyik legjobb iskola a világon, és ők adják ki a Pulitzer-díjat.

A díj Pulitzer végakarátának megfelelően született. Először 1917-ben adták ki. Ez az USA legrangosabb újságírói kitüntetése. Az irodalom, dráma és zene területén is osztanak Pulitzer-díjakat.

1988-ban Fábry Pál, New Orleansban élő magyar üzletember is alapított egy Joseph Pulitzer emlékdíjat, amely magyarországi újságíróknak adható.

Kommunikációs forradalmak

1. Beszéd
2. Írás
3. Nyomtatás: 1455. Gutenberg
4. Távközlés: 1837. A távírógép fölfedezése, a globalizáció kezdete
1876. Telefon
1890-es évek: a globalizáció kiterjedése
5. Számítógép, a digitalizáció forradalma
Tendencia: A különböző médiumtípusok összeolvadnak (konvergencia)

Az elektronikus média előnyei:

- nagyobb számú közönség
- gyorsaság, aktualitás
- hang+kép: nagyobb a hatása

Rádió

A szó eredete a sugárzásra vezethető vissza. Az 1910-es években kezdték el a nagyobb hatótávolságú rádiók fejlesztését. Amerikai és angol tudósok 1920-ra feltalálták a mai rádiók elvén alapuló készüléket.

- 1920. Az első rádióadás – Pittsburg
- 1922. BBC létrejötte: 6 cég egyesülése: készülékgyártás + műsorkészítés
- 1925. Az első magyar rádióadások a Puskás Tivadar-féle telefonközpontban

Televízió

A szó eredete: tele: görög: 'távol' – visio: latin: 'látás'
A szó először egy amerikai tudományos folyóiratban jelent meg.

- 1926. Az első tévés kísérlet az USA-ban
- 1936. Az első BBC-adások
- 1941. Az első színes tévés kísérletek
- 1949. Az első tévés kábelhálózat az USA-ban
- 1958. Az első kommunikációs műhold föllövése
- 1990. WWW megjelenése
- 1998. Digitális műsorsugárzás az USA-ban

A televíziózás állomásai Magyarországon

- 1957. május 1. Az első adás
- 1973. A második csatorna indulása
- 1985-86. Helyi tévék
- 1988. Indul a hétfői adás
- 1992. Az első műholdas tévécsatorna Magyarországon: Duna TV
- 1997. Az első kereskedelmi tévék: RTL Klub, TV2
- 2013. július 31. Digitális átállás

Közszolgálati média: közpénzből tartják fenn: M1, M2, M3, Duna1, Duna2
Kereskedelmi média: Hirdetésekből, az eladott reklámidőből tartják fenn. A műsor egyetlen értékmérője a nézettség. A cél minél több néző és hirdetés megszerzése.

A nézettség mérése

A nézettség mérése országos szintű, reprezentatív minta alapján történik. A felmérésben 1040 háztartás vesz részt. Ezeket a háztartásokat egy minden évben megismételt, 5000 háztartásra kiterjedő elő-felmérés során minősítik elő, ebből választják ki azt a 200-300 új háztartást, ami szükséges a résztvevő háztartások számának megőrzéséhez. A részvétel önkéntes. A felmérésben résztvevő háztartásokban a televízióhoz mérőműszereket kapcsolnak. Ezekre kell a háztartás tagjainak külön-külön bejelentkezniük a tévzés megkezdésekor, majd pedig amikor befejezik a tévzést, ki kell jelentkezniük. A műszer rögzíti, hogy a háztartás mely tagjai figyelik a készüléket, valamint tárolja, hogy melyik csatornát vagy csatornákat kísérték figyelemmel. A rögzített adatokat a mérőberendezés telefonos (vezetékes és mobil) hálózaton keresztül továbbítja.